

Vintervarding på sommersnø

Helge Foss

Øvelsens hensikt er å trene flyvere og annet personell i å ta seg fram i fiendtlig område for å nå fram til egne linjer eller avtalt sted hvor de kan bli plukket opp. Øvelsen er en prøve på personellets ferdighetsgrad. Kravet er å tilbakelegge 100 km i luftlinje gjennom okkupert område, uten penger, mat eller identifikasjonsmidler.

TEKST OG ILLUSTRASJONER:

Arne Haave.

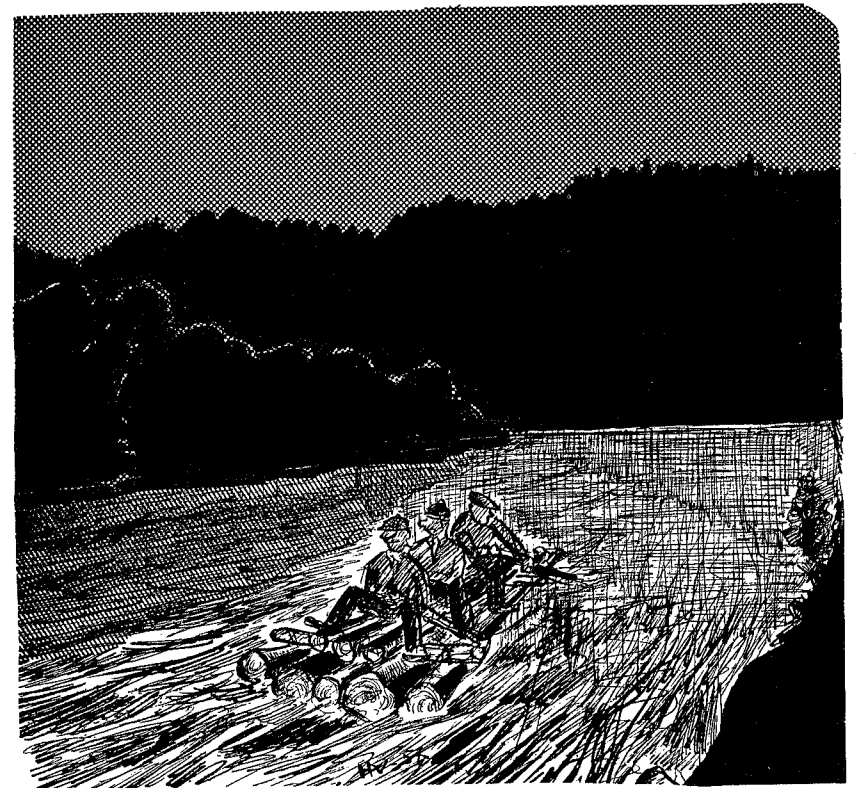
Vi så bussens brede akterspeil forsvinne rundt svingen og bare de svarte eksoskyene røpet hva som nettopp hadde passert. Der sto vi da, 2 mann i skinnjakke og uniformsbukse. Det eneste vi visste om vår posisjon, var at vi befant oss på riksvei 645 et eller annet sted syd-vest for Orkanger. Om en halv time ville fienden, dvs. heimevern, jernbanefunksjonærer, busspersonell, lensmenn og annet politi, søke å sette en stopper for vår fremrykning mot møteplassen. Denne var i bussen blitt oppgitt til å være: Idretts-plassen i Haltdalen.

Etter å ha studert kartet (1:250000) under noen busker, satte vi kursen mot de to som hoppet av bussen ca. $\frac{1}{2}$ km før oss. Siden vi var satt av midt i tettbebyggelsen, måtte vi hurtigst mulig se å komme oss i ly av skogen. . . . Det tok oss et lite kvarter å komme i kontakt med de andre, og under dryppende grantrær ble den videre kurs diskutert.

Vi var utstyrt med mat for et døgn, i form av en stridsrasjon. Denne ser ved første øyekast ut som en liten innpakket geitost.

Nå er det slik at ved åpning av denne pakken, kommer det tilsyne en hel haug av småpakker, som da må puttes i de få lommene vi har til rådighet for å sikre den enkelte mann størst mulig bevegelsesfrihet.

Vi bestemte oss for å gå forbi Gangåsvatnet og langs åsryggen nordøstover for å rekke frem til Orkanger innen mørkets frembrudd. Det ble en tur på ca. 2 mil i meget kupert terreng. Vår middag nøt vi i fred ved Gangåsvatnet. Duften av fyringsbriketter blandet med en anelse av svidd erter, kjøtt og fleesk, drev langs strandkanten. Hvem skulle tro vi var rømlinger? Men hvor lenge var Adam i Paradis? Ikke før hadde generalintendantens produkter slått seg til ro i våre maver, så hørte vi mannsstemmer i urovekkende nærhet. Hele vår lille leir oppløstes i løpet av sekunder og i ly av et toseters hyttedo tok vi ut den videre kurs. Veien var lang og besværlig frem til Orkanger. Gårder og hus passerte vi på tilbørlig avstand — — ante liksom hvordan heimevernsboka stakk ut av baklomma på hver bonde vi så. Blåbær og tyttebær var det nok av, og dette drøyde ut vår knappe rasjon. Første dagen er ellers ikke den verste, for den dagen får en kvittet seg med de største matboksene. Siden blir det å supplere med turnips og hva naturen måtte by oss. Da månen, fet og lysegul, hang over åsen, satt fire søkkblaute og skitne skikkelser og så ned på Orkanger. Over elva måtte vi, men kunne ikke risikere broene som sikkert ville være bevoktet. Da var det et lyst hode som kom med ideen: en flåte ville behagelig og lydløst bære oss nærmere et vennligsinnet hus, ikke langt fra fjorden. Nede ved elva drog vi sammen åtte store tømmerstokker og surret disse sammen. To tverrstokker og tre kortere mindre stokker til å sitte på fullendte verket. Mens en mann vasset ut i elva til knes og holdt farkosten, gikk den resterende besetning ombord med hver sin åre laget av kassebord. En mann trakk seg for å forsøke en broovergang. Vi andre gled nedover elva og fant snart ut at flåten ikke var for stor. Vi satt bokstavelig i vann, men stabil var den så lenge det ikke ble store forskyvninger i sideretningen. Første stryk ble forsert så skumsprøyten sto, og vi hadde et svare strev med å holde flåten midt i strømmen. Da vi passerte under en veibro, syntes vi at vi ruvet som et krigsskip, men alt var stille. Det var litt av en

Det var litt av en opplevelse dette

opplevelse dette. En fikk faktisk litt av jungelstemningen over seg der vi gled avsted i landskyggen under svære trær mens månen lyste og fjerne hundeglam peilet tanken inn på rovdyrskrik i natten. Landgangen gikk fint og takket være Per kom vi inn hos vennligsinnet befolkning, fikk et herlig måltid mat og senere et utsøkt nattlosji. Rundt omkring på ovnen hang duftende strømper og klær til tørk. Bevares vel, hvor godt vi sov den natten. Tidlig neste morgen kom verten og fortalte at en motorbåt ville plukke oss opp ute på fjorden litt senere. Så var det problemet løst. Verten selv hadde visst god lyst til å være med på resten av turen.

Da vi forlot huset, skjedde det på riktig hysj-hysj manér med verten som vakt nederst i gata. To av oss gikk gjennom haven. De to andre, hvorav den ene var han som hadde forsert brua om natta, gikk rolig nedover gata. I båten kom vi, og så bar det utover fjorden. Her møtte om ikke så lenge motorbåten som skulle sette oss over til Byneset. Hyggelige karer disse to som eide båten. Praten gikk og før vi visste av det var vi på Byneset. Her tok vi risikoen ved å gå langs veien. En melkerampe ble vårt lunsjbord og i nærheten av den sovnet vi i solsteiken. En velvillig traktorkjører tok oss videre med på tilhengeren. Solen stakk og skinnjakkene måtte av. Bringe-bærene langs veien var både støvete og med mark i, men ned i maven forsvant de.

Langt om lenge nådde vi Ringvål. Videre hiket vi med en hyggelig bilist. Ved Hestsjøen hadde det nær gått galt. I et veikryss hoppet det plutselig frem en heimevernsmann i full mundur. Det ble stilt i bilen til å begynne med. Så haglet instruksjonene ned over sjåføren. Han rygget som et lyn og vi forsvant mot Heimdal før heimevernsmannen fikk sagt «kak». I utkanten av byen fikk vi fylt oss med kalorier igjen. Instruksjonene våre lød på at sivilbefolkningen var vennligsinnet, og dette skaffet oss nattlosji også denne natten.

Vi gikk ut fra at ved å komme inn i Haltdalen fra den gale siden, dvs. over fjellet fra Selbu, ville vi ha alle fordeler på vår side. Derfor la vi ruten vår etter den korteste fjellovergangen fra Tuset over Bukkhammeren til «Nordpå» i Aunegrenda. Det er 3 mil å gå, for det meste i motbakke. Klokken ble mange før vi var på vei mot Selbu og Tydal i bilen til en hjelpsom kar fra Hegra. Vi hadde for sikkerhets skyld utrustet oss med en gummibåt og ca. 100 m kraftig snøre. Dette skulle vi bruke til å forsere elver med dersom broer viste seg å være bevoktet.

Tidlig på ettermiddagen stoppet den mystiske bil foran midtre Tusetgård og fire ennå mere mystiske karer strømmet ut av bilen, la iveri, først sakte — så raskere og raskere, bortover seterveien mot skogen og sikkerheten. I et par timer gikk vi så svetten silte for å ryste av oss eventuelle forfølgere. Vi følte oss ikke helt sikre for en eldre bondemann som hadde iaktatt oss med ubehagelig nysgjær-

righet da vi gikk ut av bilen. Været var bra, bortsett fra vinden som stadig økte på. Når vi passerte setrer, slappet vi av litt og spiste tørr militærkjeks og sjokolade. Stridsrasjonen var nå skrumpet inn til nesten ingenting. Turen oppover Bukkhammeren var stri. Vi kom for høyt opp og dreide derfor av mot øst for å unngå stigningen. Det blåste nå slik at det var ubehagelig å gå. Gå måtte vi imidlertid skulle vi komme frem før mørkets frembrudd.

Det ble mange raster nedover på den andre siden. Vi lå og spiste blåbær til magen sto stinn. En elg som hadde innrettet seg for natten fikk plutselig besøk av fire hesblesende karer, og det kan være tvil om hvem som ble mest forskrekket — elgen eller karene. . Omsider satt vi og så nedover mot «Nordpå». Her forsvant resten av rasjonen mens solen dalte i vest og la et farvesløv over fjell og dal slik den bare gjør mot kveld. Nydelig vær var det, og så fredelig som vi ikke hadde hatt det på lenge.

Ned til «Nordpå» turisthytte var det ikke lang stubben. Det var heller ikke helt mørkt da vi kom dit. Vi lå derfor oppe i skogkanten for å sondere terrenget litt og for å se hva slags folk det var som kom og gikk. En mann ble sendt ned for å undersøke forholdene. Så ble det mat som forslo. Melk — melk. Det gikk ned tre mugger i en fei. Etter hyggelig prat med vertfolkene, fikk vi lov til å sove i peisestua. Ole Lukkøye innfant seg omgående, og først kl. 24 våknet førstemann. Det var med dypt vemod vi forlot «Nordpå». Døren ble smekket igjen og så tuslet vi nedover i måneskinnet.

Noen timer senere krøp vi langs elven i håp om å finne en bro. Den fant vi også — en hengebro, uten vakt. Men den knirket slik at vi trodde hele bygda skulle våkne. Over kom vi da og etter intens leting fant vi frem til det vi trodde var møtestedet. Klokken var 3 og vi hadde enda igjen 7 timer å vente. Under hele turen hadde vi hatt finvær, men nå begynte regnet å dryppe jevnt og stille ned. Det nybygde idrettshuset var det eneste sted med tak over i kilometres omkrets, og der søkte vi ly, dessverre for oss. Kalt var det, åpne som slike uferdige hus er, men litt etter litt falt vi til ro. En lå i gummibåten og de andre inntullet i noen store nett som lå der — underlige fotballer i nettet den natten. Utpå morgenkysten våknet jeg ved at noen sto inne i huset.

To mann forsvant fort

Det hele er ennå uklart for bevisstheten, men to mann sto på gulvet og holdt i hverandre. En morsk stemme sa: «De er arrestert.» Vi andre lå i krokene hvor det var mørkt. Den ukjente fredsforstyreren hadde øyensynlig ikke sett andre enn den ene midt på gulvet enda. Han hadde det heldigvis svært travelt med å sikre seg førstemann. Stemmen var ikke til å ta feil av — tre mann reagerte samtidig. En satte kursen for døren, mens de to fór ut gjennom hver sitt vindu som oljete lyn. Uheldigvis for han som valgte døren, møtte han en hindring i form av lensmannsbetjenten. Begge to veide sine 80—90 kg og dermed bar det overende med begge to. Det skal

De som slapp igjennom

Odd Valmøt

være usagt hvem som var mest forbauset av de to herrer, men den ene måtte bite i gresset og la seg arrestere. Vi to som ennå var på frifot, satt under et stort grantre og lurte på hva vi nå burde gjøre. Vi måtte se til å forsvinne totalt og hurtigst mulig. Et sikkert gjemmede fant vi litt senere, helt nede ved elvekanten. Der la vi oss innunder landtorva, delvis skjult av gress og busker. Stedet lå bare noen få skritt fra en sti som gikk langs elva. Fra tid til annen fór det en snikende skikkelse forbi, som på ekte indianervis stoppet og lyttet og så snek seg videre på leting etter de to som så plutselig var blitt borte i natten. Lensmannen og hans hjelpere var nok ikke helt fornøyd med de 50 % av «banden» . . . Der lå vi da i 6 timer og ble blaute som kråker mens regnet ustanselig silte ned. Ikke var det stor plass å røre seg på heller. Men . . . endelig slo befrielsens time. Vi var mere enn glade da vi kl. 11 kunne forlate vår kummerlige «bolig» og rolig begi oss opp til møtestedet. Både forbauselse og ergrelse stod å lese i betjentens fysiognomi, da han så oss krabbe frem nedenfor stien, hvor han hadde sneket rundt og lett etter oss.

Her sluttet en opplevelsesrik tur. Det var et syn å se hvor skitne, skjeggete og fæle enkelte var ved innkomsten. Mange rare historier var det som ble berettet på bussen tilbake til byen.

Lærerikt er det ihvertfall å gå ute i 3 døgn som ettersøkt person. Vår erfaring faller sammen med turistens meget menneskelige sentens: Vil du unngå bråk, så dra til fjells.

Odd Valmot

«Æ DA! BÆ - Æ DA!»

Av Kirsten Mørch

Det var en gang — i 1957 i juli måned at Far, Mor, Inger og Tore samt Austin dro med båt fra Trondheim rundt Norges kyst til veis ende, Kirkenes. Derfra bilte vi sydover riksvei 50 i korte etapper. Jeg skal ikke her fortelle om all den vakre og vekslende natur vi så, men vil bare nevne at det var varmebølge over Nord-Norge på denne tiden, temperaturen holdt seg nær 30° C i 14 dager. Det jeg skal fortelle om er hva «snurrige familien» opplevde en gang de lå i telt.

Jeg burde kanskje ikke fortelle at teltplassen nærmest var et kompromiss for å bevare husfreden, om forlatelse «teltfreden». Vi hadde kjørt hele dagen, og middagsrasten var stadig blitt utsatt. Da familien hadde speidet etter passende teltplass på en strekning av ca. 3 mil uten å bli enige, stoppet vi på Heia, et par mil før Målselv.

Stedet viste seg å være bra, tørr bunn, et høydedrag hvor det var litt trekk i luften for myggens skyld, et lite vann nær ved og på kjøpet 3 muntre geitebukker. Ja de geitebukkene var så søte og rare. Barna døpte dem straks til Veslegeit, Mellemegeit og Storegeit. De var henholdsvis sort, brun og hvit.

Mens barna hjalp Far med å sette opp teltet, et hustelt, tok jeg fatt på å lage middagsmaten, det hastet. Da jeg endelig kunne rope: «nå er det mat å få», var det nok de tre på fire ben som møtte opp først, veltet potetgryten og spiste på voksduken. — Jaja, jeg syntes